

ცნობილი ქართველი მათემატიკოსი, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი, პროფესორი გურამ ხარატიშვილი დაიბადა 1934 წლის 14 იანვარს ქალაქ გორში. მან 1951 წელს დაამთავრა საშუალო სკოლა და იმავე წელს სწავლა განაგრძო ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. გ. ხარატიშვილმა თავისი სადიპლომო ნაშრომი შეასრულა გამოჩენილი მათემატიკოსის ილია ვეკუას ხელმძღვანელობით. ი. ვეკუას რჩევითა და რეკომენდაციით იგი 1956 წელს დაბრუნდა თბილისში და მუშაობა დაიწყო საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის გამოთვლით ცენტრში, სადაც მან 1957-1966 წწ განვლო გზა უმცროსი მეცნიერ თანამშრომლიდან განყოფილების გამგემდე. გ. ხარატიშ-

ვილის პირველი გამოკვლევა ეხებოდა მინიმალური საკუთრივი რიცხვების გამოთვლის მეთოდის დამუშავებას სპეციალური კლასის ინტეგრალური განტოლებებისათვის. გ. ხარატიშვილის ცხოვრებაში მნიშვნელოვანია 1958 წელი, იგი ამ წელს პირველად შეხვდა გენიალური რუსი მათემატიკოსის ლევ პონტრიაგინის მოწაფესა და მისი სკოლის ერთ-ერთ თვალსაჩინო წარმომადგენელს, ოპტიმალური მართვის მათემატიკური თეორიის ერთ-ერთ ფუძემდებელს რევაზ გამყრელიძეს. შეხვედრას შედეგად მოჰყვა ის, რომ ბატონი გურამი 1958-1961 წლებში, რ. გამყრელიძის ხელმძღვანელობით გადიოდა სამეცნიერო სტაჟირებას მოსკოვში, სტეკლოვის სახელობის მათემატიკის ინსტიტუტში, სადაც ფუნქციონირებდა ლ. პონტრიაგინის სახელგანთქმული სემინარი. ერთ-ერთ სემინარზე ავტომატური მართვის თეორიის ცნობილი მეცნიერების ფელდბაუმისა და აიზერმანის მიერ დასმული იქნა კონკრეტული ოპტიმალური ამოცანა დაგვიანების ფაქტორის გათვალისწინებით. შემდეგ ეს ამოცანა, რ. გამყრელიძის მიერ მათემატიკურად ფორმალიზებული, გახდა ბატონი გურამის კვლევის საგანი. 1961 წელს გ. ხარატიშვილმა შეასრულა ფუნდამენტური გამოკვლევა, რომელმაც მას მოუტანა ფართო საერთაშორისო აღიარება და პოპულარობა. სახელდობრ, გ. ხარატიშვილის მიერ ფაზურ კოორდინატებში მუდმივი დაგვიანების შემცველი სამართი სისტემისათვის პირველად დამტკიცებული იქნა პონტრიაგინის მაქსიმუმის პრინციპის ანალოგი. შემდგომში ეს გამოკვლევა საფუძვლად დაედო დაგვიანებულ არგუმენტიანი ოპტიმალური მართვის თეორიას და შეტანილი იქნა მრავალი მეცნიერის წიგნში, მას ცალკე პარაგრაფი აქვს დათმობილი მსოფლიოში აღიარებულ მონოგრაფიაში " L. S. Pontriagin, V. G. Boltianskii, R. V. Gamkrelidze, E. F. Mishchenko, The Mathematical Theory of Optimal Processes, Wiley, New-York, 1962.

გ. ხარატიშვილის მეცნიერული ინტერესები მრავალფეროვანი იყო, იგი ეხებოდა ექსტრემალური ამოცანების ზოგად თეორიას, დიფერენციალურ თამაშების თეორიას, გამოთვლით მეთოდებს ოპტიმალურ ამოცანებში, ცვლადსტრუქტურაიან სამართ სისტემებს, ეკონომიკური სისტემების მოდელირებასა და ოპტიმიზაციას, ჩვეულებრივ და ფუნქციონალურ დიფერენციალური განტოლებების თეორიის სხვადასხვა ასპექტებს.

გ. ხარატიშვილმა 1969 წელს დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია თემაზე " ექსტრემალური ამოცანები წრფივ ტოპოლოგიურ სივრცეებში", 1970 წლიდან იყო თსუ პროფესორი.

მეცნიერებაში დიდი დამსახურებისათვის 1979 წელს აირჩიეს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად, ხოლო 1988 წელს აკადემიის ნამდვილ წევრად. გ. ხარატიშვილს 2001 წელს, თავის მოწაფეებთან ერთად მიენიჭა საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ა. რაზმაძის სახელობის პრემია ნაშრომთა ციკლისათვის "გადახრილ არგუმენტიანი დიფერენციალურ განტოლებათა ამონახსნების ვარიაციის თეორია და მისი გამოყენება ოპტიმალური მართვის ამოცანებში წყვეტილი საწყისი პირობით".

გ. ხარატიშვილი მრავალი საერთაშორისო სამეცნიერო ფორუმის მონაწილე და ორგანიზატორი იყო, მათ შორის აღსანიშნავია: საერთაშორისო სიმპოზიუმი მართვის თეორიაში (ლოს ანჯელესი-1967, აშშ), თბილისი (1969, 1976); მათემატიკოსთა საერთაშორისო კონგრესი (ნიცა-1970, საფრანგეთი). ბატონი გურამი მართვის თეორიის პრობლემებზე ლექციების წასაკითხად არაერთხელ იყო მიწვეული უცხოეთის სამეცნიერო ცენტრებში. მის სამეცნიერო მოხსენებებს ისმენდნენ გამოჩენილი მათემატიკოსები ლ. პონტრიაგინი, რ. ბელმანი, ლ. ნოიშტადტი და სხვები.

გ. ხარატიშვილი, მის მასწავლებელთან რ. გამყრელიძესთან ერთად, ითვლება თსუ-ში ოპტიმალური მართვის თეორიის განვითარების ორგანიზატორად და პირველი ქართველი მათემატიკოს-მეცნიერის ა. რაზმაძის მცნიერული მემკვიდრეობის გამგრძელებლად. გ. ხარატიშვილმა, რ. გამყრელიძესთან ერთად, ი. ვეკუას ხელშეწყობით თსუ გამოყენებითი მათემატიკისა და კომპიუტერულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე ჩამოაყალიბა მართვის თეორიის კათედრა, ხოლო თსუ გამოყენებითი მათემატიკის ინსტიტუტში დიფერენციალურ განტოლებებისა და მართვის თეორიის განყოფილება. მოკლე ხანში კათედრა და განყოფილება გადაიქცა ახალგაზრდა სამეცნიერო კადრების მომზადებისა და მეცნიერული კვლევების მძლავრ კერად.

გ. ხარატიშვილი მაღალი პროფესიონალიზმითა და მისთვის ჩვეული პასუხისმგებლობით ეწეოდა სახელმწიფოებრივ და საზოგადოებრივ მოღვაწეობას. იგი იყო თსუ გამოყენებითი მათემატიკის ინსტიტუტის განყოფილების გამგე, თსუ მექანიკა-მათემატიკის ფაკულტეტის დეკანი, თსუ მართვის თეორიის კათედრის გამგე, მართვის სისტემების ინსტიტუტის დირექტორი, კიბერნეტიკის ინსტიტუტის დირექტორი, საქართველოს 1991 წლის მოწვევის უზენაესი საბჭოს დეპუტატი, თსუ სადისერტაციო საბჭოს თავმჯდომარე, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი და ფიზიკა-მათემატიკის ბიუროს წევრი, მრავალი სამეცნიერო საბჭოსა და სამეცნიერო ჟურნალის რედკოლეგიის წევრი. მნიშვნელოვანია გ. ხარატიშვილის წვლილი ახალგაზრდა სამეცნიერო კადრების მომზადებაში, მის მრავალრიცხოვან მოწაფეებს შორის მრავლადაა მეცნიერებათა კანდიდატი და დოქტორი, რომელთა გამოკვლევები აღიარებულია და ცნობილია საერთაშორისო მასშტაბით. ბატონი გურამი გამორჩეული ლექტორი და მოსაუბრე იყო, იგი გატაცებით, მომხიბვლელად და საგნისადმი სიღრმისეული წვდომით კითხულობდა ლექციებს თსუ მექანიკა-მათემატიკის, თსუ გამოყენებითი მათემატიკისა და კომპიუტერულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე.

გ. ხარატიშვილი გარდაიცვალა 2009 წლის 8 სექტემბერს, რაც დიდი დანაკლისი იყო ჩვენი სამშობლოსთვის და საერთოდ მათემატიკისთვის, მისი მრავალრიცხოვანი მოწაფეებისათვის. გ. ხარატიშვილის მიერ განვლილი ცხოვრების გზა და დატოვებული მეცნიერული მემკვიდრეობა მომავალი თაობებისათვის იქნება მისაბამი და სტიმული შემოქმედებითი მუშაობისაკენ.

თსუ პროფესორი თამაზ თადემაძე